

Zapiski bibliograficzne

NIEMCY W DOBIE IMPERIALIZMU

Opracowania dotyczące całego okresu

KARL O. KURTH: Götz von Selle. In Memoriam. „Jahrbuch d. Albertus-Univ.” Bd. 2, 1958, s. 5—34.

Jest to biografia zmarłego w 1956 r. znanego historyka niemieckiego, byłego profesora na Uniw. w b. Królewcu i Getyndze. W swej działalności naukowej i publicystycznej Götz von Selle zajmował się głównie problematyką Prus Wschodnich oraz dziejami Królewca i tamtejszego Uniwersytetu. Napisał także kilka prac poświęconych Kantowi i jego teoriom.

Po minionej wojnie stał się aktywnym członkiem instytutu naukowego „Göttinger Arbeitskreis”, czołowej placówki rewizjonizmu. Był współtwórcą „Jahrbücher der Albertus-Universität” i autorem prac publicystycznych o przesiedleńcach. Działalność powojenna profesora została w artykule omówiona obszernie.

Do artykułu dołączona jest bibliografia prac zmarłego obejmująca 86 pozycji. Większość z nich wydana została już po wojnie w NRF.

ALEXANDER BEIN: Der moderne Antisemitismus und seine Bedeutung für die Judenfrage. „Vierteljahresshefte für Zeitgesch.” Jhg. 6, 1958, s.340—360.

Jest to rozdział z przygotowywanej do druku obszerniejszej książki dyrektora Syjonistycznego Archiwum w Jerozolimie, w której zawarte będą dane do socjologicznych i historycznych przesłanek współczesnego antysemityzmu.

Autor, powołując się na obfitą literaturę przedmiotu, omawia powstanie samego terminu „antysemityzm”, który pojawił się dopiero w drugiej połowie

XIX w. u Wilhelma Marra. Wtedy też powstało, zdaniem autora, całe zagadnienie rasizmu.

Od Gobineau i jego teorii rasistowskich, poprzez rozwój antysemityzmu na bazie ekonomicznej w okresie kapitalizmu, czego wyrazem jest powstanie antysemickiego ugrupowania sejmowego w latach 1875—1890, autor dochodzi do omówienia klasycznego antysemity, E. Dühringa. Kontynuatorem tegoż jest Francuz, E. Drumont.

Autor przypisuje duże znaczenie książce H. S. Chamberlaina „Podstawy XIX stulecia”.

W życie wprowadził te wszystkie teorie hitleryzm.

Niemcy w okresie I wojny światowej

ALEXANDER GRIEBEL: Das Jahr 1918 im Lichte neuer Publikationen. „Viertjht. für Zeitgesch.” Jhg. 6, 1958, H. 4. s. 361—379.

Mamy tutaj zestawienie wydanych w ostatnim czasie publikacji związanych tematycznie z historią I wojny światowej. Autor wymienia dwa ostatnie tomy, tj. 10 i 14 serii dokumentów wydawanych przez Archiwum Związkowe w Koblencji. Tomy te zawierają materiał archiwalny z okresu jesieni 1917 r., listopada 1918 r. oraz z frontu zachodniego w 1918 r., dalej pamiętniki i biografie gen. W. Groenera oraz artykuł wspomnieniowy S. Velsena o oficerach sztabu generalnego. Na koniec listy i notatki oficera sztabowego A. von Thaera.

Materiał, zawarty w wymienionych wydawnictwach, rzuca na niektóre zagadnienia wiele nowego światła. Zwłaszcza stosunek Ludendorffa do cesarza oraz Hindenburga do Ludendorffa został tutaj w sposób nowy naświetlony. Materiał obciąża Ludendorffa do tego

stopnia, że, jak zaznaczyli wydawcy dokumentów, publikacja ich za jego życia byłaby niemożliwa.

„K itogam diskussii o charakterie i osobiennościach Nojabrskoj Riewolucyi 1918 goda w Giermanii”. „Woprosy istorii” N. 12, 1958, s. 96—116.

Redakcja „Woprosow istorii” daje podsumowanie kilkuletniej dyskusji o charakterze rewolucji listopadowej 1918 r. w Niemczech (por. Zapiski Bibliograficzne „P. Z.” 6/1958). Zdaniem redakcji, w dyskusji zbyt mało podkreślono międzynarodowy wpływ Rewolucji Październikowej oraz specyfikę niemieckiego ruchu robotniczego. Część dyskutantów, głównie historycy NRD uważali rewolucję listopadową za proletariacką; inni — za demokratyczno-burżuazyjną, jeden z dyskutantów za burżuazyjną. Redakcja przyznaje, że w Niemczech istniały obiektywne warunki rewolucji proletariackiej; brakło jednak warunku subiektywnego: partii typu leninowskiego. W rezultacie wydarzenia listopadowe były rewolucją demokratyczno-burżuazyjną, dokonaną w dużej mierze siłami proletariatu. Natomiast redakcja odrzuca pogląd historyków NRD, jakoby była to nieudana rewolucja proletariacka. O charakterze rewolucji nie decydują wyłącznie warunki i zadania obiektywne. „Związek Spartakusa” nie potrafił stać się partią o charakterze leninowskim.

Niemcy hitlerowskie

BRUNO GLEITZE: Der Deutsche Osten in seiner wirtschaftlichen und bevölkerungsmässigen Funktion für Deutschland. Vortrag vor dem Göttinger Arbeitskreis... zu Göttingen. „Jahrbuch d. Albertus-Univ”. Bd. 8. 1958, s. 281—297.

W tym artykule autor nawiązuje do opracowanej przez siebie i wydanej w 1956 r. książki „Ostdeutsche Wirtschaft” i omawia znaczenie terenów polskich Ziemi Odzyskanych dla całokształtu gospodarki niemieckiej. Materiał, ze-

brany w artykule, odnosi się do ostatniego dziesięciolecia przed 1945 r.

Polskie Ziemie Zachodnie autor traktuje przede wszystkim jako ziemie wybitnie rolnicze. Stanowią one, zdaniem autora, zaplecze rolnicze Berlina i uprzemysłowionych terenów zachodnich (Reichsgebiete). Pod tym kątem widzenia omawia także bogactwa leśne tych terenów. Dużo miejsca poświęca stosunkom demograficznym i twierdzi, że nadwyżki siły roboczej stale tutaj istniejące zawsze były wchłaniane przez zachodnie okręgi przemysłowe, skąd z kolei importowano wytwory przemysłowe, gdyż przemysł na tych terenach nie był nigdy samowystarczalny.

Taki charakter tych terenów autor traktuje jako rzecz normalną. Artykuł wymaga gruntownej i rzeczowej polemiki ze strony naszych ekonomistów.

„Zur Perversion der Strafjustiz im dritten Reich”. (Zestawił i wstępem poprzedził Martin Broszat). „Vierteljahreshefte f. Zeitgesch.” H. 4, 1958, s. 390—440.

Jest to poprzedzony obszernym wstępem Martina Broszata zestaw dokumentów obrazujących sądownictwo hitlerowskie. Na zestaw złożyły się akta nie opublikowane dotychczas, znajdujące się w dokumentach norymberskich. Akta odnoszą się do lat 1939—1942. Są to tajne zarządzenia szefa policji do podwładnych placówek dotyczące bezpieczeństwa wewnętrznego podczas wojny, zarządzenia w sprawach postępowania doraźnego, informacje o przeprowadzonych egzekucjach itp.

Są to też rejestry i wypisy z obszerniejszych dokumentów. Zbiór zawiera 17 dokumentów posiadających numerację norymberską i listę osiemnastu osób rozstrzelanych przez policję w czasie od września 1939 r. do stycznia 1940 r.

Wstęp omawia rozwój prawodawstwa hitlerowskiego po 1933 r. oraz wzajemne stosunki władz wymiaru sprawiedliwości i władz policyjnych uzupełnione danymi o osobistej ingerencji Hitlera w sprawy wyroków sądowych.

Niemcy po roku 1945

ERNST SAMHABER: Labiles Gleichgewicht an der Elbe. „Der Europ. Osten”, 12/1958, s. 707—715.

Autor, poruszając w tym artykule sprawę zjednoczenia Niemiec, stoi na stanowisku, iż ujmować ją należy z pozycji siły. Autor rozumuje, iż potęgą przemysłowa i polityczna Niemiec zachodnich wzrosła do tego stopnia, że Zw. Radziecki będzie zmuszony uznać ich pretensje odnośnie do granic wschodnich.

Artykuł jest świadectwem mentalności niektórych grup odwetowych reprezentowanych przez miesięcznik, w którym ukazał się powyższy artykuł.

HANS ROTHFELS: Geschichtliche Betrachtungen zum Problem der Wie-

dervereinigung. „Vierteljahresh. f. Zeitgesch”. Jhg. 6, 1958. H. 4, s. 327—339.

Artykuł ten jest odczytem wygłoszonym przez autora na uniwersytecie w Tybindze jako wstęp do cyklu wykładów poświęconych sprawie zjednoczenia Niemiec.

Zagadnienie zjednoczenia autor przedstawił na szerokim tle historycznym.

Sprawę zjednoczenia łączy on ze sprawą ogólniejszą, mianowicie zagadnieniem współistnienia państw o różnych systemach społecznych i politycznych.

Stanowisko autora jest tradycyjne. Uznaje tylko NRF, jest wrogiem Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Zestawili

Jerzy Kozeński i Jerzy Krasuski